

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team: Beleid

Onderwerp:

Opdrachtverlening onderzoek slavernij- en koloniale geschiedenis van Deventer

Notagegevens

Bestuursorgaan : B-en-W 13-12-2022

Notanummer : 2022-980

Datum : 13-12-2022

Programma : 01 - Burger en bestuur

Portefeuillehouder : Burgemeester,

Bijlage(n) : 221201_Deventer en het slavernijverleden_Onderzoeksvoorstel_Def.pdf

Parafering

07-12-2022: Programmamanager08-12-2022: Programmamanager09-12-2022: Burgemeester

Agendering

* 09-12-2022: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

14-12-2022

B & W d.d.: 13-12-2022

Besluit

1. In te stemmen met verlening van de opdracht aan de Overijsselacademie voor de voorstudie (Fase 1 onderzoeksvoorstel)
2. In te stemmen met de oprichting van een begeleidingscommissie voor dit onderzoek
3. de raadsmededeling vast te stellen en door te geleiden naar de raad

De nota en het besluit openbaar te maken.

Inleiding

Evenals enkele andere gemeenten in Nederland, is ook onze gemeente bereid om de eigen geschiedenis van slavernij en kolonialisme onder ogen te zien. Zo nam op 26 januari van dit jaar de raad in meerderheid een motie aan inzake de slavernij- en koloniale geschiedenis van Deventer. De motie draagt het college op om onafhankelijk onderzoek te laten doen naar de betrokkenheid van het stadsbestuur en haar inwoners bij het slavernijverleden; de onderzoeksresultaten te presenteren in een publieksvriendelijke publicatie; in 2022 opdracht voor dit onderzoek te verlenen en dit terug te koppelen aan de raad; bij de voorjaarsnota 2022 met een uitgewerkt voorstel inclusief dekkingsvoorstel te komen.

De motie spreekt over slavernijgeschiedenis van WIC en VOC, zowel in de West als in de Oost, en beveelt aan om aan te sluiten bij het lopende onderzoek van de Overijsselacademie voor onze provincie. Ook dient het onderzoek een relatie te leggen met de hedendaagse samenleving en de betekenis van het slavernijverleden in heden en verleden in samenhang te beschrijven.

Hiertoe heeft de Overijsselacademie op verzoek van de gemeente m.i.v. 1 januari a.s. een historicus uit de eigen gelederen voorgesteld en bijgaande onderzoeksopdracht ingediend (zie bijlage). Het college heeft in 2022 voor dit doel € 25.000 geraamd, exclusief eventuele druk- en publiciteitskosten.

Beoogd maatschappelijk resultaat

De onderzoeksopdracht dient een historische publicatie over de rol van Deventer op te leveren, aansluitend op de vragen in de motie. De Overijsselacademie stelt hiertoe een historicus voor, met o.a. ervaring met een soortgelijke studie in Haarlem. Zij is verbonden aan de Overijsselacademie, een onafhankelijk instituut dat momenteel onderzoek verricht naar slavernij- en koloniaal verleden in Overijssel en is al belast met onderzoek naar historische figuren op Deventer straatnaamborden en kunstobjecten. Om het onderzoeksproces te ondersteunen, wordt een begeleidingsgroep in het leven roepen, met vertegenwoordigers van zelforganisaties, maatschappelijke instellingen en een onafhankelijke historicus.

Beoogd wordt om m.i.v. 1 januari een voorstudie te verrichten, die begin april kan worden gepresenteerd. Hiervoor zijn al voldoende middelen gereserveerd. In maart 2023 zal een ontmoeting worden georganiseerd tussen onderzoekers, raadsleden en geïnteresseerde burgers tijdens een Forumbijeenkomst. Dit ter bespreking van de voortgang, maar ook van de lopende en geplande maatschappelijke activiteiten rondom het thema, uitmondend in de herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij, o.a. tijdens Keti Koti op 1 juli. Tevens zal dan worden gesproken over de optie en de meerwaarde van een vervolgstudie in aansluiting op het vooronderzoek.

Kader

Het belangrijkste kader is de geschetste, door de gemeenteraad aangenomen motie. Ook de provincie Overijssel en enkele Overijsselse steden, waaronder Zwolle, zijn hierover in gesprek. Deventer zou hiermee wel de eerste Overijsselse gemeente zijn die opdracht verleent tot onderzoek naar de eigen rol. Dit onderwerp is zeer actueel, gelet op de onlangs aangekondigde excuses van het kabinet voor het slavernijverleden in het kader van het bijzondere herdenkingsjaar 2023. Ook diverse maatschappelijke organisaties in Deventer maken plannen hiervoor. Sommige activiteiten vinden al plaats, bijv. "Koloniale sporen in mijn buurt" door Corberic en Etty Hillesumcentrum, onlangs bijgewoond en toegesproken door de wethouder Inclusiviteit. In december organiseert de Overijsselacademie een lezing in het Etty Hillesumcentrum en Mimik een theatervoorstelling, beide over dit onderwerp.

Betrokken partijen en participatie

Over de totstandkoming van deze onderzoeksopdracht is behalve met de Overijsselacademie ook gesproken met Siert Wieringa, die recent heeft gepubliceerd over de betrokkenheid van Deventer bij de West-Indische Compagnie (WIC). Over de beoogde maatschappelijke en publieke activiteiten rondom dit thema is en wordt o.a. gesproken met Etty Hillesum Centrum, Tai Hori, Mimik, Deventer Verhaal en dEVENTer.

Argumenten voor en tegen

Het vooronderzoek zal ruim voor de herdenking van de afschaffing van de slavernij op 1 juli 2023 gereed zijn. De voorstudie geeft een overzicht van wat tot dusver bekend is -wat aanzienlijk is- en zal zoekrichtingen geven voor vervolgstudie. Er is al lang onder stadshistorici bekend dat Deventer stadsbestuurders en kooplieden volop actief waren rondom slavenhandel en kolonisatie door de WIC en de VOC - meer dan in andere vergelijkbare steden.

Opvallend is wel, hoe weinig hierover onder de inwoners bekend is. De voorstudie en de aandacht die dat kan genereren, kunnen daar verandering in brengen. Minstens zo belangrijk zijn de activiteiten rondom dit thema vanuit verschillende maatschappelijke organisaties in Deventer, die nu al op gang komen en tot en met juli 2023 gaan plaatsvinden. Alleen in die gezamenlijkheid kan de link worden gelegd tussen heden en verleden, zoals de motie vraagt.

Afhankelijk van de uitkomsten van de voorstudie, zal de Overijsselacademie na afronding hiervan een voorstel doen aan B&W voor een vervolg- of hoofdstudie. De kans is groot, dat het vooronderzoek indicaties oplevert voor kansrijke nieuwe informatiebronnen over Deventer betrokkenheid bij slavernij in West en Oost. Het landelijk onderzoek over het Nederlandse slavernij- en koloniaal verleden is pas in de laatste jaren goed op gang gekomen en de digitalisering van diverse archieven en bronnen maakt het mogelijk om gericht te zoeken naar betrokkenheid vanuit Deventer. De verwachting is dat dit een veel completer beeld zal opleveren, waardoor de indicaties van een intensieve betrokkenheid van onze stad nader getoetst kunnen worden. Met een vervolgstudie zijn uiteraard meer tijd en middelen gemoeid. Een eventuele vervolgstudie vereist een bedrag van tussen de € 60.000 en € 100.000, met een looptijd van ruim een jaar. Het is na april 2023 aan het college, gehoord de raad, om te beslissen over nut en noodzaak van een eventuele vervolgstudie en de daarmee verbonden kosten.

Financiële consequenties en dekking

Aan het vooronderzoek zal € 25.000 worden besteed, wat gedekt wordt binnen het programma Burger en Bestuur. Over eventueel vervolgonderzoek en de daarmee verbonden extra kosten zal in 2023 worden besloten na oplevering van het vooronderzoek en consultatie van de raad. Voor de kosten kan mogelijk een beroep worden gedaan op nationale fondsen.

Openbaarmaking en communicatie

Aan de Stentor zal worden voorgesteld om een interview te houden met de onderzoeker, bij aanvang van haar onderzoek.

Aanpak en uitvoering

Na besluitvorming door het college en verzending van de raadsmededeling zal vóór 1 januari opdracht aan de Overijssel academie worden verleend voor het vooronderzoek á €25.000. Ook zal de gemeente een onderzoeksbegeleidingscommissie in het leven roepen, met vertegenwoordigers van zelforganisaties, maatschappelijke instellingen en een onafhankelijke historicus. In maart 2022 zal een Raadsforum worden gehouden met externe belangstellenden, onderzoeker(s) en begeleidingscommissie om de voorlopige uitkomsten te bespreken. Ook zullen eventuele voorstellen voor vervolgonderzoek worden gepresenteerd.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Opdrachtverlening onderzoek slavernij- en koloniale geschiedenis van Deventer		
Nummer	2022-980	Portefeuillehouder	Burgemeester,
Team	DEV-BLD	Datum	13-12-2022

Inleiding

Evenals enkele andere gemeenten in Nederland, is ook onze gemeente bereid om de eigen geschiedenis van slavernij en kolonialisme onder ogen te zien. Zo nam op 26 januari van dit jaar de raad in meerderheid een motie aan inzake de slavernij- en koloniale geschiedenis van Deventer. De motie draagt het college op om onafhankelijk onderzoek te laten doen naar de betrokkenheid van het stadsbestuur en haar inwoners bij het slavernijverleden; de onderzoeksresultaten te presenteren in een publieksvriendelijke publicatie; in 2022 opdracht voor dit onderzoek te verlenen en dit terug te koppelen aan de raad; bij de voorjaarsnota 2022 met een uitgewerkt voorstel inclusief dekkingsvoorstel te komen.

De motie spreekt over slavernijgeschiedenis van WIC en VOC, zowel in de West als in de Oost, en beveelt aan om aan te sluiten bij het lopende onderzoek van de Overijsselacademie voor onze provincie. Ook dient het onderzoek een relatie te leggen met de hedendaagse samenleving en de betekenis van het slavernijverleden in heden en verleden in samenhang te beschrijven.

Het college heeft onlangs ingestemd met een voorstel van de Overijsselacademie om m.i.v. bijgaande onderzoeksopdracht uit te voeren (zie bijlage) en heeft de hiervoor reeds geraamde middelen á € 25.000 bestemd .

Kader

Het belangrijkste kader is de geschetste, door de gemeenteraad aangenomen motie. Ook de provincie Overijssel en enkele Overijsselse steden, waaronder Zwolle, zijn hierover in gesprek, maar Deventer zou hiermee wel de eerste Overijsselse gemeente zijn die opdracht verleent tot onderzoek naar de eigen rol. Dit onderwerp is zeer actueel, gelet op de onlangs aangekondigde excuses van het kabinet voor het slavernijverleden in het kader van het bijzondere herdenkingsjaar 2023. Diverse maatschappelijke organisaties in Deventer maken eveneens plannen hiervoor en sommige activiteiten vinden al plaats, bijv. "Koloniale sporen in mijn buurt" door Corberic en Etty Hillesumcentrum, onlangs bijgewoond en toegesproken door de wethouder inclusiviteit. In december geeft de Overijsselacademie een lezing in het Etty Hillesumcentrum en Mimik een theatervoorstelling, beide over dit onderwerp.

Kern van de boodschap

Het college heeft opdracht verleend aan de Overijsselacademie voor een voorstudie naar het slavernijverleden van Deventer en geeft hiermee uitvoering aan de motie van de raad van 26 januari van dit jaar. Deze voorstudie is noodzakelijk om al hetgeen al onder historici bekend was over dit onderwerp in kaart te brengen en mogelijke bronnen van nieuwe informatie te identificeren. Ook zal het college een onderzoeksbegeleidingscommissie in het leven roepen, met vertegenwoordigers van zelforganisaties, maatschappelijke instellingen en een onafhankelijke historicus.

Aan de hand hiervan zullen de onderzoekers een voorstel doen voor een eventueel vervolgonderzoek, met daarbij behorende kosten, die nu geschat worden op € 60.000 tot €100.000 en een looptijd van ruim een jaar na afronding van het

vooronderzoek. Het college neemt hierover pas een besluit, nadat de inzichten uit het vooronderzoek bekend zijn en gehoord de overwegingen van de gemeenteraad.

Nadere toelichting

In maart / april 2023 zal een Raadsforum worden gehouden met externe belangstellenden, onderzoeker(s) en begeleidingscommissie om de voorlopige uitkomsten te bespreken.